

УДК 745.52:908) (477) (091)

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2022.6.2>**Бойко В'ячеслав Іванович,**

кандидат філософських наук, доцент,
т.в.о. завідувача кафедри мистецтвознавчої експертизи
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
ORCID ID: 0000-0002-0842-7450
vboiko@dakkkim.edu.ua

Святненко Анна Василівна,

доцент кафедри арт-менеджменту та івент-технологій
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва
ORCID ID: 0000-0001-5337-5656
a.sviatnenko@dakkkim.edu.ua

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО КИЛИМАРСТВА: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АСПЕКТ

Мета роботи: здійснити спробу розкрити багатство й різноманітність художніх форм українського килима, показати його велику стильову різноманітність у різних етнографічних регіонах України. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні системного підходу в дослідженні окресленої проблематики та сукупності наступних методів: мистецтвознавчого, культурологічного, компаративного, історичного, аналітичного. Наукова новизна полягає в розширенні характеристики локальних відмінностей орнаментальних та композиційних мотивів килимів в українських регіонах; аналізі класифікації і типології українського килимарства; акцентуванні уваги на особливостях еволюції українського килимарського мистецтва, окреслені кола найбільш вживаних орнаментальних мотивів, колористики, притаманних регіональним осередкам українського килимарства.

Висновки. Народне килимарство – яскрава сторінка в історії розвитку українського народного мистецтва. Воно пройшло великий багатовіковий еволюційний шлях, виробило своє власне, впізнане в усьому світі характерне обличчя. Але в кожній місцевості, відповідно до географічного розташування, попри спільні техніки виконання, технологічні прийоми, воно має специфічні особливості. Квіткові килими Київщини і Лівобережжя мають надзвичайно розкішні рослинні візерунки, відрізняються композиційною різноманітністю і вишуканим колоритом. Захопливо декоративні килими вазонного типу Східного Поділля. Барвисті килими Західного Поділля і Карпатського регіону вражають вигадливістю і досконалістю своїх геометричних мотивів. Своєрідні, високохудожні килими Буковини, Волині, Закарпаття. Все це багатство належить до кращих здобутків українського декоративно-ужиткового мистецтва минулого. Барвисті, неперехідної вартості килими є свідченням талановитості, досконалості майстрів, доказом того, що дух краси одвічно присутній в народі, знаходив своє втілення, в тому числі, в ткацтві.

Ключові слова: українське килимарство, народне мистецтво, регіональні особливості.

Boiko Viacheslav, Sviatnenko Anna. REGIONAL FEATURES OF UKRAINIAN CARPET MAKING: A RETROSPECTIVE ASPECT

Purpose of Research: to make an attempt to reveal the richness and variety of artistic forms of the Ukrainian carpet, to show its great stylistic diversity in different ethnographic regions of Ukraine. The research methodology is based on the application of a systematic approach in the study of the outlined problems and a set of the following methods: art history, cultural, comparative, historical, analytical. Scientific Novelty lies in the extended characteristics of local differences in the ornamental and compositional motifs of carpets in Ukrainian regions; analysis of the classification and typology of Ukrainian carpet-making, attention is focused on the peculiarities of the evolution of Ukrainian carpet-making art, the circle of the most used ornamental motifs, colors characteristic of regional centers of Ukrainian carpet-making is outlined. Conclusions. Folk carpet making is a bright page in the history of the development of Ukrainian folk art. It has gone through a long, centuries-long evolutionary path, developed its own characteristic face recognized throughout the world. But in each locality, according to the geographical location, despite common performance techniques, technological techniques, it has specific features. The floral carpets of the Kyiv region and the Left Bank have extremely luxurious plant patterns, are distinguished

by compositional variety and exquisite color. Admirably decorative vase-type carpets of Eastern Podillia. The colorful carpets of Western Podillia and the Carpathian region impress with the ingenuity and perfection of their geometric motifs. Unique, highly artistic carpets of Bukovyna, Volyn, Zakarpattia. All this wealth belongs to the best achievements of Ukrainian decorative and applied art of the past. Colorful carpets of inestimable value are evidence of the talent and perfection of the masters, proof that the spirit of beauty is eternally present in the people, and found its embodiment, including, in weaving.

Key words: *Ukrainian carpet making, folk art, regional features.*

Актуальність теми дослідження. Килимарство – один із поширених видів українського народного мистецтва. Зародившись в глибокій давнині, воно протягом тривалого часу розвивалося, вдосконалювалося, трансформувалося, збагачувалося новими характерними ознаками, досягло високого художнього рівня й технічної досконалості. Народний килим, завдячуючи винятково розкішним декоративним властивостям, сприяє широкому виявленню невичерпної творчої фантазії народних митців. Народне килимарство минулих століть кращими зразками увійшло в нашу культуру, стало основою розвитку сучасного килимарства. Вивчення багатих здобутків народного килимарства минулого, його узагальнення, має не лише важливе культурно-пізнавальне, а й практичне значення. Глибоке успадкування традицій сприятиме піднесенню мистецького рівня сучасних українських килимів, розширить арсенал художніх засобів.

Аналіз досліджень і публікацій. Підґрунтям для підготовки дослідження стали праці з історії та теорії культури, мистецтвознавства, етнології, краєзнавства, що розкривають різні аспекти еволюції мистецтва українського килимарства. Питанням народного килимарства присвятили свої дослідження відомі науковці: А. Жук, А. Зарембський, Я. Запаско, Я. Роженко, В. Піщанський, Б. Крижанівський, Н. Манучарова, Д. Щербаківський тощо. Наукові розвідки з даної тематики робили: Т. Кара-Васильєва, Л. Данченко, Т. Романова, Л. Федевич, О. Ямбарко тощо. Питанням декоративно-ужиткового мистецтва, в тому числі килимарства присвячувалися наукові конференції [1; 2]: Сучасні періодичні видання, як «Мистецтвознавчі записки», «Народознавча зошити», «Народне мистецтво», «Народна творчість та етнографія» друкують статті науковців з окресленої

проблематики. В них акцент робиться на мистецтвознавчі, історичні аспекти цього виду народного мистецтва, окремі періоди розвитку килимарства тощо.

Мета роботи: здійснити спробу розкрити багатство й різноманітність художніх форм українського килима, показати його велику стильову різноманітність у різних етнографічних регіонах України.

Виклад основного матеріалу. Килимарське ремесло є особливим і найбільш поширеним в усіх регіонах України видом народної художньої творчості. З давніх часів килимові вироби мали утилітарне призначення, люди прикрашали й утеплювали килимами власні житла, покривали ними столи, скрині, ліжка, підлоги, вози, сані, лави. Килимові вироби були обов'язковим атрибутом різних обрядів: святкових, весільних, урочистих, поховальних тощо. Килими використовували для сплати данини чи приданого за наречену тощо.

Тривалий час килими виготовляли у домашніх умовах. Поступово килимарство трансформується в ремесло і поширювалося по всій Україні. У XV–XVIII ст. виробництво килимів здійснювалося в поміщицьких і церковних майстернях, цехах, мануфактурах і фабриках. Особливо килимарство набуло розвитку на Волині, Галичині і Поділлі. В панських майстернях килими виготовляли кріпаки, які становили неабияку цінність. Так, у стародавніх документах вказувалось про те, що кріпаки-килимарі, як велика матеріальна цінність, входили до опису майна знатних поміщиків [6]. В монастирських майстернях, дрібних сільських і міських цехах працювали ремісники і ченці. Тут виготовляли килими різноманітного призначення, в тому числі вироби для козацьких старшин та палаців знаті. У побуті тогочасна аристократія широко використовувала килими. Так, у князі Я. Острозького було 135 килимів, у гетьмана

Івана Самойловича – 143. В світлиці Павла Полубодка: «на сіні прибитий ковер, килимів же на стінах прибитих 4, стіл довгой, на ньому ковер різнобарвний, другий стіл круглий, лавки, убиті килимами» [5]. Періодом найінтенсивнішого розвитку килимарства вважається XVIII ст. Великою кількістю килимарських фабрик, майстерень славилася Харківщина, Полтавщина, Чернігівщина тощо. На Правобережжі відомими були майстерні в Янушполі на Поділлі, майстерня гобеленів у Горохові на Волині, фабрика у Корці, власників Чарторійських, Потоцьких у Тульчині тощо [9]. Про повернення виробництва килимів безпосередньо в сільські домівки свідчать записи в описах та реєстрах. Завдяки тому, що килимарство глибоко проникає в селянське середовище, воно висувається на одне з перших місць серед інших видів українського народного мистецтва.

Килимові вироби залежно від функціонального призначення та техніки виготовлення називали по-різному: «килим», «коць», «ковер», «налавник», «коробець» тощо. Назва «ковер» була найстарішою, вона зафіксована в літописних творах. Починаючи з XVI ст. для означення килимових виробів поширюється терміни «ліжник», «коць». В розрахункових документах Львівського Ставропігійського братства за 1618р. вперше зустрічаємо слово «килим», яке надалі стало найбільш вживаним для загального означення виробу. На побутовому протонародному рівні широко використовується слово «рядно», що означає шматок тканини, вироби, якими щось покривають. Вважається, що різниця між килимом, коцем та ковром полягала в призначенні, розмірі, в орнаменталі та техніці виготовлення. Джерела не дають нам чіткої відповіді на ці питання. На думку дослідників «коць», «ковер», «коробець» – «це вироби «із довгим стриженим ворсом, виробляли, прив'язуючи до ниток основи спеціальні вузли з кольорової вовни, яку потім стригли» [5]. Подібні вироби коштували дорого, їх могли собі дозволити тільки заможне населення, які прикрашали й утеплювали стани і підлоги помешкання.

За матеріал для виготовлення килима слугували вовна й прядило. Раніше килим виго-

товляли цілком із вовни, згодом для основи, як правило, використовували лляну або конопляну пряжу, нитку якою скручували вдвоє для надання килиму пружності і міцності. Починаючи з другої половини XIX ст. для основи стали використовувати замість міцних лляних чи конопляних ниток нитки бавовняні, що були крихкими.

Важливим і складним процесом килимарського виробництва було фарбування пряжі. Від того, як пофарбується пряжа, та які фарби вжито, залежала якість усього килима.

З давніх часів для фарбування пряжі застосовували природні барвники з місцевих рослин. Фарби виготовлялися з лушпиння цибулі (жовта і зелена), з ягід крушини (зелена, жовта, червона), з чорнильних дубових горішків (чорна й сіра), з щавлю, гвоздики (різних відтінків жовта), молоді вільхової кори (брунатна). Червону фарбу найкращих відтінків добували з особливого роду комах, синю – з привозної рослини індиго. Рослинні фарби давали приємні, м'які тони, майже не линяли. Поступово природні рослинні барвники витісняються синтетичними – аніліновими фарбами, що характеризуються нестійкістю кольору, блідістю тону.

Орнаментальне оформлення килимів надзвичайно різноманітне, відрізняється різнобарвними композиціями, часто несподіваними, загадковими, виконаними з гарним знанням матеріалу та високим почуттям краси. Варто зазначити два найбільш поширені види орнаментів: геометричний та рослинний. Геометричний орнамент містить в собі найпростіші геометричні елементи, як то квадрат, ромб, трикутник, смужка, що сполучаються між собою і набувають надзвичайно складних зірчастих форм, за своїми візерунками можуть нагадувати східні килими. Щодо рослинного орнаменту, та на килимових виробках по однотонному, часто хвилястому тлі розміщені квіти, віття квітами, часто гірляндові сполучення квітів. Іноді в рослину композицію вводилися птахи та звірів. Більшість рослинних композицій мають стилізований вигляд, хоча зустрічаються зразки, де рослинні форми наближені до натуральних виявів [7].

Орнаментальне оформлення килимів є різноманітним, кожний регіон мав свої особливі локальні відмінності. Так, на Лівобережжі та Центральній Україні для рослинного рослинний орнамент рясніє багатством мотивів. Килими Лівобережної України прикрашені зображеннями великих квітів, що окремо розкидані по полю килима, чи зібрані в букети. Іноді квіти на них подані в поперечному розрізі, наче окремими кольоровими плямами. Килима з таким орнаментом притаманні Полтавським майстрам.

В орнаменті килимів часто використовували гілки, часто великі, масивні, з гострими заломами. Такі килими характерні для деяких районів Черкаської області. Певні відмінності в характері мотивів і композиції килимах спостерігаються на Правобережній Київщині. Листя, квіти і самі стебла, що їх з'єднують, начебто розтягнуті в сторони. Рослини часто представлені у вигляді деревця, іноді посаженого у вазон. Для деяких районів Поділля і Волині також притаманні килими так званого вазонного типу.

Певний регіон мав свої кольорові уподобання, що відбивалися у килимових виробках. Для Правобережжя характерний контрастний підбір кольорів, тут переважає червоний колір. На Київщині він має теплий м'який відтінок і часто поєднується чорним і темно-брунатним кольорами. Для килимів Поділля характерні кольори холодного червоного, рожевого, синього тонів. Для Лівобережжя характерне поєднання золотисто-жовтих, сіро-зелених, ніжно-синіх рожевих тонів. Декоративністю відзначається розфарбування рослинних мотивів: листя, квіти, букети забарвлюються або суцільним кольором, або в основний колір вводяться його півтони. Часто зафарбовані площини квітів чи листочків обводяться контуром іншого кольору. Килими XVIII ст. часто мають смугастий вигляд. Це досягалось застосуванням прийому покриття мотиву килима горизонтальними кольоровими смужками.

Звертає на себе увагу розфарбування основи килима. Так, для килимів Лівобережної України характерне світле тло – світло-зелене, жовте, світло сіре. Протилежне забарвлення тоновій основі має кайма. У виробках із світ-

лим тоном кайма темна, а з темною основою, навпаки – світла. Варто зазначити, що наявність кайми в цей період є не обов'язковою частиною килима. Часто вона була відсутня чи її заміняла вузький бережок із зубчатою смужкою.

Геометричний орнамент теж був притаманним для виробів Лівобережної України. Орнамент не складний, прості ромби, хрестики розміщені поперечними смугами. Колими з таким орнаментом робили вузької й довгою форми. Від частого використання, ними накривали лавки, ліжка, ослони вони довго не зберігалися. Геометричний орнамент часто присутній у ворсових килимах, особливо в коцах. Це є логічним, бо у виробках з довгим ворсом рослинний малюнок губився й був не виразним.

Свого подальшого розвитку килимарство набуло у XIX ст. Засновується низка нових килимових фабрик, майстерень, цехів, килими ткали в домашніх умовах міські і сільські ремісники.

Продовжували потужно працювати традиційні центри по виготовленню килимів Наддніпрянщина, Поділля, Лівобережжя, Волинь. Славилися і користувалися великим попитом килимові виробки Харкова, де щороку виготовлялося близько 25 тисяч килимів і тканих узорних попон [3]. Подальшого розвитку набуває килимарство в Буковині, півдні України, Закарпатті, Прикарпатті. На півдні України килимарство розвивалося на Херсонщині, Дніпропетровщині. На Поділлі килимарство особливо представлено на Ямпільщині. Центрами килимарства на Тернопільщині стали міста і містечка Збараж, Токаї, Залізниця, Вікна. Відомими були приватні майстерні у Косові, Тернополі, Жидачіві, Чорткові, Львові. Розширили свою діяльність килимарські майстерні у закарпатських селах Ганичі й Аданово [7].

Збереженню мистецтва килимарства сприяла організація навчальних майстерень на Полтавщині, навчально-ткацької майстерні на Чернігівщині в с. Дігтярі, ткацької майстерні на Київщині в селах Скобці та Оленівці, килимарської школи і майстерні на Тернопільщині в с. Вікно. До художнього керівництва залучали досвідчених художників, як наприклад

В. Кричевського в Оленівці. Знані майстри передавали свій досвід, знання і вміння килимарства, проте такі майстерні були небагаточисленні і вони не спроможні були уберегти килимарство від процесу поступового занепаду цього народного промислу.

За характером оздоблення килими XIX ст. традиційно ділилися на дві групи: геометричні і рослинні. Килими з геометричним орнаментом переважно домінували в Галичині, Закарпатті, Буковині, на більшій території Поділля. Щодо рослинного орнаменту, то він представлений виробами Лівобережної, Правобережної, Півдня України, а також східного і західного Поділля. Разом з тим, варто зазначити, що обидві групи килимів існували одночасно на вказаних територіях.

Рослинні килими Лівобережжя, зокрема Полтавщини характеризуються симетричним, строгим розташуванням орнаменту на полі виробу. Квіти, гілки чи букети розташовуються рядами чи в шаховому порядку. Великі букети розміщені окремими кольоровими плямами. Мотиви, зазвичай, повторюються, але відбуваються певні зміни, як то величина, силует, кількість пелюсток тощо. Поширені килими, на яких рослинні візерунки розташовуються навколо центрального малюнку, або два-три великих букети займають все поле килима. В композицію килима цього типу часто вводяться зображення тварин, птахів, інколи людей. Кайма заповнюється рослинною гірляндою або рядком рослинних чи геометризаних малюнків.

Особливістю квіткових килимів Полтавщини вважається майстерно підібраний колорит. Зіставлення голубих, білих, приглушених зелених, ясно-брунатних, синіх і з коричнюватим відтінком чорних кольорів дає завершену в мистецькому розумінні кольорову гаму. У забарвленні основи килима використовують темні кольори. Загалом вважається, що рослинний килим Лівобережжя – це велике досягнення українського народного мистецтва, доказ високого декоративного хисту народних майстрів [10].

Квіткові килими Чернігівщини подібні полтавським, але для них характерним є більш стриманий характер і планомірність у

розташуванні орнаменту, вони поступаються багатством візерунків.

Геометричним орнаментом декорували на Лівобережжі переважно вузькі килими, які використовували у повсякденні.

Композиційно геометричні килими умовно поділяються на два типи: килими із загальним геометричним візерунком і смугасті килими. Мотивами першого типу килимів є зубчасті й східчасті ромби, восьмикутні розетки, вони заповнюють поле килима окремими, розміщеними в ряд або в шаховому порядку елементами, а також групуються навколо центрального головного мотиву. Для другого типу килимів характерна розбивка поля виробу на низку смуг, вони йдуть в напрямку утоку. Кожна така смуга складається із кольорових пасів або рядка геометричних візерунків. Ці килими не мають загального тла і відрізняються різноманітними мотивами. Це розетки, хрестики, зубчасті ромби, східчасті прямокутники, які подібні до геометричних візерунків західноподільських килимів. До смугастих належать килими, оздоблені поперечними, розтягнутими на всю ширину виробу зубчастими ромбами. Поєднання фарб на геометричних килимах контрастне. Для них характерне поєднання зеленого, брунатного, червоного і білого кольорів.

В оздоблені килимів Київщини переважає рослинний орнамент. Особливість цього орнаменту для регіону є нахил до здрібнення й видовження вбік квітів і пелюсток, загострення їхніх контурів, групування окремих елементів у розлогі гілки. Добре відомі і впізнані сквирські килими. Їхнє тло чорне з коричневим відтінком, на ньому розміщені вертикальними рядами чи у шаховому порядку масивні гілки. Килими мають подвійні чи потрійну широку кайму з безперервною гірляндою. Яскраві барви, в яких переважають теплі тони надають цим килимам виняткової декоративності й мистецької довершеності.

Геометричні килими поступаються рослинній тематиці. На них переважно зображено восьмикутні розетки й східчасті ромби. Композиційно килими цього типу мають рослинні мотиви: в них чітко визначено основне поле, наявна широка кайма.

У розфарбуванні київських рослинних і геометричних килимів переважають червоний, чорний брунатний, білий та жовтий кольори, а основа закладається чорна, темно-коричнева, хоча трапляється червона й малинова.

Своєрідністю й оригінальністю відрізняються волинські килими. Для Східної, Південно-Східної Волині характерні килими з рослинним орнаментом. Килими мають малюнки зменшених розмірів, розташовані чіткими рядками на білому, чорному або рожево-малиновому тлі. Північно-Східної Волинь виготовляла килими, на яких рослинний малюнок розташовувався горизонтально і рослинні мотиви переплітались з геометричними фігурами. Геометричні орнаменти мали килими Західної Волині. Вони витримані в синьо-рожевих тонах, побудовані на декількох великих виразних мотивах: ромбах, восьмикутних розетках [4].

Визначним осередком українського килимарства є безумовно Поділля. Найбільш знаними, високохудожніми вважаються килими з рослинними мотивами вазонного типу. Варто зазначити, що килими такого типу є доволі поширені на Буковині, Тернопільщині, Східній Волині, Київщині. Проте саме на Східному Поділлі килими вазонного типу набули довершеного класичного вигляду. Горизонтальні килими вазонного типу, як правило, великих розмірів. На площі килима розташовуються від трьох до семи вазонів із рослинами, які розміщені в ряд. Між великими вазонами інколи розміщуються менші за розміром вазони. Особливістю східноподільських килимів є введення в їхню композицію зображень тварин, птахів, людей і навіть жанрові сцени (танці, полювання тощо), які розміщуються і на основному полі, і на каймі. Ці килими, як правило, мають широку кайму, яка забарвлена в колір, протилежний кольорові основи.

Поширеними на Східному Поділлі були й геометричні килими. По мірі просування зі сходу на захід регіону геометричні мотиви стають більш насиченими, збагаченими, поповнюються новими елементами, ускладнюється їхня композиційна будова. Змінюється розфарбування цих килимів: від теплих

жовто-зелених, брунатних і сірих на сході, до холодних рожево-червоних і синіх на заході. Геометричні килими в Одеської області прикрашені ромбами, восьмикутними розетками, розміщеними на спільному полі. Більш складніші мотиви характерні для килимів Немирова, Ямполья. Фігури тут більш щільніше розташовані і переважає тут червоний і синій кольори. Складними композиціями і багатими геометричними мотивами відрізняються килими Хмельницької області. Плаща килимів ділиться на горизонтальні смуги, які заповнені геометричними візерунками. Як правило, середня смуга більша за інші і орнамент відрізняється від інших.

Надзвичайно розкішним оздобленням відрізняються килими Західного Поділля. Відомі килими Тернопільщини і особливо Збараські килими. Ці килими відрізняються різноманітністю як композицій і візерунками. Переважна композиція більшості геометричних збараських килимів має такий вигляд. Центральне поле килимів поділено, як правило, на сім орнаментальних смуг. З них три є основними, а чотири – допоміжними. Основні смуги містять по одному великому ромбовидному медальйону, в який вписано чотири гачкуваті фігури. Допоміжні смуги складаються із складних рядів ступінчастих або вписаних один в один різнокольорових зубчастих ромбів. По довшій стороні килима тягнеться широка кайма, або з суцільним тлом, або розбита на кольорові квадрати. Кайма з суцільним тлом оздоблена рядком дво- чи трикольорових ступінчастих ромбів, а в кайму з квадратами вписано стилізовані чотирилисті гілки.

В Збаражі традиційно виготовляли рослинні килими, які представлені в двох варіантах. Найдавніші зразки – це рослинні мотиви мають вигляд розложистих гіллячок, розміщених по кілька в ряд на всю довжину килима. Гарно виглядають килими, в яких гіллячки посаджені у невеликі глечики. Виразний умовно-декоративний малюнок стебла, листочків і восьми пелюсткових квіток з яких побудовані галузки, чітко їхнє розташування на площу килима по вертикалі (у килимах Східного Поділля вазони-глечики розміщені

по горизонталі), яскравий червоний з помаранчевим відтінком, колір тла ставлять збаразькі килими вазонного типу в ряди кращих зразків українського килимарства. Відомі й інші варіанти збаразького килима, який характеризується великими геометризованими квітами троянд, які виступають яскравими контрастними плямами по глибоко чорному тлі килима. В багатьох килимах місцеві майстри поєднували рослинний і геометричний орнаменти, що давало цікавий художній ефект. Тернопільщина представлена й іншими цікавими осередками килимарського мистецтва: Товсте, Вікно, Токи, Залізці тощо [4].

Значного поширення килимарство набуло на Буковині. Для цього регіону притаманно вироблення килимів рослинного і геометричного типу. Більшість килимів регіону мають геометричний орнамент. Це переважно вузькі і довгі килими, що призначалися для оббивки стін над лавками або під стелею. Кайми в них немає. Уся площа килима розмежована орнаментованими смугами, розміщеними паралельно вужчій стороні. Кількість смуг буває доволі значною. Геометричні мотиви різні: восьмикутні розетки з різнокольоровими кутами, вписані один в одного зубчасті ромби, складні гачкуваті фігури, хрестики. Для цих килимів характерна певна строкатість у підборі кольорів. Кольорова гама будується на контрасті: чорного з жовтим, помаранчевого з фіолетовим, рожевого з білим, синього з буряковим тощо. На Буковині виробляли і використовували настінні килими звичайних розмірів переважно геометричні.

Осередками килимарства на Закарпатті є Дубове, Велике Криве, Ганичі, Богдан, Арданово тощо. Цей регіон славився килимами геометричного орнаменту. Популярними геометричними мотивами тут є ромбоподібні фігури, трикутники, гачки. Часто зустрічаються килими на яких геометричні мотиви скомпоновані з рослинними – гілками, квітками. Для килимів цього регіону притаманний контрастний колорит: рожевий з темно-вишневим й яскраво-зеленим.

Для карпатського регіону характерні килими з геометричним орнаментом, переважно смугами, що розміщені як горизон-

тально, так і вертикально. Найпоширенішим типом килимів є смугастий килим, позбавлений спільного тла. Смуги заповнюються геометричними фігурами, які утворюють своєрідні мотиви і мають назви: рачки, кочільця, кучері, гребінці тощо. В колористиці відбулися певна еволюція від сіруватих, чорно – білих, коричневих відтінків до поліхромії з яскравими рожевими, червоними, зеленими акцентами. Бойківські покрівці відрізняються виділяються чорно – білими поперечними смугами, гуцульські – яскравими зеленими, червоними, білими, ромбами, зубцями. Невеликі ліжникові килимки, присідки, якими накривали коней, гуцули надавали перевагу поперечним чорно – білим смугам, що були подібні до бойківських покрівців. Різниця була в тому, що гуцульські ліжники мають довгий двосторонній ворс, а бойківські – безворсові, густо ткані з грубо напрядених вовняних ниток.

Висновки. Народне килимарство – яскрава сторінка в історії розвитку українського народного мистецтва. Воно пройшло великий багатівіковий шлях свого розвитку, виробило своє власне, впізнане в усьому світі характерне обличчя. Але в кожній місцевості, відповідно до географічного розташування, попри спільні техніки виконання, технологічні прийоми, воно має специфічні особливості. Квіткові килими Київщини і Лівобережжя мають надзвичайно розкішні рослинні візерунки, відрізняються композиційною різноманітністю і вишуканим колоритом. Захоплює декоративні килими вазонного типу Східного Поділля. Барвисті килими Західного Поділля і Карпатського регіону вражають вигадливістю і досконалістю своїх геометричних мотивів. Своєрідні, високохудожні килими Буковини, Волині, Закарпаття. Все це багатство належить до кращих здобутків українського декоративно-ужиткового мистецтва минулого. Барвисті, неперехідної вартості килими є свідченням талановитості, досконалості майстрів, доказом того, що дух краси одвічно присутній в народі, знаходив своє втілення, в тому числі, в ткацтві.

Література:

1. Декоративно-прикладне мистецтво Буковини як джерело національної ідентичності України: матеріали наукової конференції. Вижниця. 2020. 124 с.
2. Декоративно-прикладне мистецтво в національній системі художньо-педагогічної освіти: сучасний досвід і перспективи: матеріали наукової конференції. Одеса. 2017. 143 с.
3. Жук А. Українські народні килими (XVII – поч XX ст.). К. 1966.
4. Запаско Я. Українське народне килимарство. К. 1990.
5. Кара-Васильєва Т.В. Український килим. Київ. 1993. 263с.
6. Манучарова Н.Д. Художні промисли Української РСР. Київ, 1987. 89 с.
7. Піщанський В. Давні килими України. Львів. 1925.
8. Роженко Я. Килимарство й килими Полтавщини. Полтава. 1928. 17 с.
9. Щербаківський Д. Український килим. К. 1927. 32 с.
10. Українське декоративно-ужиткове мистецтво: монографія. / О.О. Бабенко та ін.; гол. ред. А.Є. Чернощоків. Полтава, 2019. 287 с.

References:

1. Dekorativno-prykladne mystectvo Bukovyny yak dzherelo nacionaknoy identychnosti Ukrainy: materialy naukovoy konferenchiy. (2020). Byzhnuchya [in Ukrainian].
2. Dekorativno-prykladne mystectvo v nachionalniy systemi xudozhno-pedagogichnoy osvity: materialy naukovoy konferenchiy. (2017). Odesa [in Ukrainian].
3. Zhuk, A. (1966). Ukrainski narodni kykymy (XVII – poch. XX st.). Kyiv. [in Ukrainian].
4. Zapasko, Y. (1990). Ukrainske narodne kylymarstvo. Kyiv. [in Ukrainian].
5. Kara-Vasuleva, T.V. (1993). Ukraynskiy kylym. Kyiv. [in Ukrainian].
6. Manucharova, N.D. (1987). Hudozhni promysly Ukrainskoy RSR. Kyiv. [in Ukrainian].
7. Pishchansky, V. (1925). Davni kylymy Ukrainu. Lviv. [in Ukrainian].
8. Rozhenko, Y. Kylymarstvo i kylymy Poltavshchyny. Poltava. [in Ukrainian].
9. Shcherbakivsky, D. Ukraunskiy kylym. Kyiv. [in Ukrainian].
10. Ukrainske dekorativno-ushchitkove mustectvo: monografiya / O.O. Babenko ta in.; gol. red. A.E. Chornoshchokov. Poltava. [in Ukrainian].